

EUSKARAREN ARAUAK ETA ERABILERAK
herri administrazioan, arlo juridikoan eta kriminologiaren esparruan

Europako Eskualdeko eta Gutxiengo Hizkuntzen Europar Gutuna: laugarren jarraipen txostenaren azterketa

Beñat MIRANDA URDIN
Eneko GUEDEJO IZAGUIRRE

AURKIBIDEA: I. Sarrera.-II. 2. Europako Eskualdeko eta Gutxiengo Hizkuntzen Europako Gutunaren sorrera, egitura, definizioa, helburua eta printzipioak: 1. Sorrera.-2. Estatu sinatzaileak.-3. Edukia.-III. Euskadiko egoeraren azterketa: 1. Justizia Administrazioa.-2. Administrazioiko agintariak eta zerbitzu publikoa.-IV. Nafarroako egoeraren azterketa: 1. Justizia Administrazioa.-2. Administrazioiko agintariak eta zerbitzu publikoa. V. Bibliografia.

I. Sarrera

Artikulu honetan *Europako Eskualdeko eta Gutxiengo Hizkuntzen Europar Gutunaren* laugarren jarraipen txostenaren azterketa egingo dugu.

Hizkuntza gutxituak, estatu bateko biztanle talde gutxituek hitz egiten dituzten hizkuntzak dira, zeinak hizkuntza ofizialaren edo ofizialen desberdinak izan beharko dira hala kontsideratu ahal izateko. Gutun honek, hizkuntza hauek sustatzea eta bultzatzea du helburu, Europako kultur aberastasunaren zati diren neurrian.

Beraz, gu euskaldunak izanik, guretzat euskara bultzatzeak duen garrantzia kontuan hartuta, Europar Batasunak gutunaren inguruan eginiko laugarren txostena aztertzea erabaki dugu. Bertan, euskararen erabilera Euskadin eta Nafarroan zein den ikusi dezakegu eta gure ustetan garrantzitsua iruditu zaigu hau aztertzea, Euskal hiztunek egoera nola dagoen ikusteko eta beraien eskubideak Justizia eta Administrazioaren aurrean zein diren jakiteko aukera izan dezaten.

Gure artikuluan, lehenik eta behin, Gutunaren testuinguruan kokatuko zaituztegu eta honen sorrera, egestura, definizioa, helburu eta printzipioak zeintzuk diren era labur batean aipatuko dizkizuegu.

Ondoren, jarraipen txostenaren azterketarekin amaituko dugu. Bertan, Espainiako hizkuntza minoritario desberdinen erabilerrari buruz hitz egiten da baina gu Gipuzkoarrak garenez eta euskal hiztunak, Euskararen bi atalei buruz jardungo dugu. Batetik euskararen erabilera Euskadin eta, bestetik, euskararen erabilera Nafarroan.

2. Europako Eskualdeko eta Gutxiengo Hizkuntzen Europar Gutunaren sorrera, egitura, definizioa, helburu eta printzipioak.

1. Sorrera

Europako Eskualdeko eta Gutxiengo Hizkuntzen Europar Gutuna 1992ko Azaroaren 5ean berretsi zen Estrasburgon, Europar Kontseiluaren eskutik. Helburua hauxe: ofizialtasun maila ez zuten edota ofizialtasun maila izanda ere egoera ahulean zeuden hizkuntzen babes eta sustapena. Aipatu beharra dago, gutun honen babesetik kanpo geratzen direla hizkuntza ofizialen dialektoak eta etorkinen hizkuntzak. Estatuak, gutun honek ezarritako obligazioak bete beharko dituzte, beraiek hartutako konpromisoaren arabera.

Eskualdeko edo gutxiengo hizkuntzen erabileraren inguruko zenbait ikerketa eta kalkulu burutu ostean, ondorio honetara iritsi zen: Europako 40 miloi pertsona baino gehiagok erabiltzen zutela modu erregularrean eskualdeko edo gutxiengo hizkuntzaren bat. Gainera, UNESCOren arabera, Europako 30 hizkuntza arrisku egoeran zeuden. Hori kontuan hartuta, eta hizkuntza hauek salbatzeko helburua jarraituz sortu zen Gutun hau.

Hau kontuan hartuz gero, estatu bakoitzak erabaki beharko du zein hizkuntzarekin konprometitzen den eta zein aplikazio mailatan (gutxienez 35 paragrafo edo atal bete beharko dira). Hau erabaki ondoren, estatu bakoitzak jarraipen txosten bat egin beharko du zenbait urteren buruan, jarraian adituen talde batek informazio horretan oinarrituta, ebaluazio txosten bat egin beharko duelarik. Gaur egun, lau ziklo bete dira, txosten kopuru berdinak eginez. Aurrerago, laugarren ebaluazio txostenaren azterketa egingo dugu.

2. Estatu sinatzaileak

Honako estatu hauek sinatu zuten gutuna: Alemaniak, Austriak, Ziprek, Danimarkak, Espainiak, Finlandiak, Hungariak, Liechtensteinek, Luxenburgok, Maltak, Norvegiak eta Herbehereak lehenengoak izan ziren, gutuna 1992an sinatu zutelarik. Beranduago gainerako estatuak sinatu zuten: Armeniak, Bosnia eta Herzegovinak, Kroaziak, Txekiak, Eslovakiak, Esloveniak, Frantziak, Islandiak, Italiak, Mazedoniak, Montenegrok, Poloniak, Britania Handiak, Errumaniak, Errusiak, Serbiak, Suediak, Suitzak eta Ukrainak.

Aipatu beharra dago estatu hauetako askok gutuna sinatu zutela baina bestalde, ez zutela hau berretsi eta beraz, ez dituztela eskualdeko eta gutxiengo hizkuntzak babesten, Frantziak bezala.

Jarraian, gutunaren egitura, edukia, helburuak eta printzipioak laburtuko ditugu:

3. Edukia

a) Hitzaurrea:

Hemen, Europa mailan desagertzeaz dauden hizkuntza minoritarioak babesteko dagoen beharra azpimarratzen da, kontinenteko ohitura eta kultura maila mantentzeko eta garapena bermatzeko. Gainera, hizkuntza hauek gure bizitza publikoan zein pribatuan erabiltzeko dugun eskubidea preskribaezina dela ere zehazten da hemen.

Bestalde, argi uzten da hizkuntza hauek babestu eta bermatzerako orduan ezingo dela hizkuntza ofizialen kalterik ekarri, biak elkarrekin mantentzea posible baita.

Beraz, ikusi dezakegu nola hitzaurrean azpimarratzen den batetik hizkuntza minoritarioak babesteko eta bultzatzeko beharra, kultura eta ohitura mantentzeko eta garatzeko helburuarekin, baina aldi berean, herrialde bakoitzeko hizkuntza ofiziala errespetatu beharra dagoela ere azpimarratzen da honi kalterik ez zaiola eragin behar esaten denean. Beraz, ikusi dezakegu nola bi hizkuntzak, ofiziala eta minoritaria, elkar osagarri edo elkar lanean haritzea bilatzen den.

b) Esparrua:

Bestalde, gutun honetan aipamen egiten zaien hizkuntza minoritario hauek zein diren identifikatzen laguntzeko helburuarekin definizio bat ematen dela ikusi daiteke:

Hizkuntza hauek, Estatu baten lurralde batean hitz egiten den hizkuntza bat izango dira, honen biztanak Estatu horretako biztanleen kopurua baina txikiagoa izango delarik. Hauek, Estatuko hizkuntza ofizialaren desberdinak izango dira, dialektoak eta etorkinen hizkuntzak hemendik kanpo geratuko direlarik.

Bestalde, hizkuntza minoritario hauek hitz egiten diren lurralde esparruen definizioa ere ematen da. Gutunaren arabera, lurralde esparru hauetan, hizkuntza hauek pertsona kopuru zehatz baten ohiko hizkera mota izan beharko dira, honek, hizkuntza hauen babesa eta bermea ekarriko dutelarik gutunak zehazten duen moduan.

c) Helburuak eta printzipioak:

Gutunaren helburuak eta printzipioak gutunaren 7. artikuluan jasotzen dira.

Bestalde 21. artikulua erreserbak egiteko eskubidearen inguruan jarduten du eta honek dio Estatu orok erreserbak egin ahalko dituela, baina soilik, 7. artikuluko 2. paragrafotik 5. paragrafora bitartean zehazten denaren inguruan. Artikulu hauetatik kanpo ezinezkoa izango da erreserbak egitea.

Jarraian 7. Artikulua aztertuko dugu, gutunaren helburu eta printzipio horiek zein diren ikusteko:

III. Ikasleen ekarpenak

1. *Eskualde mailako edo gutxiengoan hizkuntzei dagokienez, hizkuntza horiek erabiltzen diren eskualdeetan eta hizkuntza bakoitzak bizirik duen egoeraren arabera, kartagileek aurrera eraman nahi duten politika, legedia eta ekintzak helburu eta oinarri araberakoak dira:*
  - a. *Eskualde mailako edo gutxiengoan hizkuntzak onartzea, kultura-aberastasunaren erakusle dira eta;*
  - b. *Eskualde mailako edo gutxiengoan hizkuntza bakoitzaren geografia-eremua errespetatzea. Hala, dagoeneko badiren edo sortuko diren administrazio-banaketak eskualde mailako edo gutxiengoan hizkuntzen sustapenean oztopo ez izatea lortuko da;*
  - c. *Eskualde mailako edo gutxiengoan hizkuntzak sustatzeko benetako ekintzak burutzera;*
  - d. *Eskualde mailako edo gutxiengoan hizkuntzak jendaurreko jardunean eta pribatuan aboz zein idatziz erabil daitezkeen erraztu eta/edo sustatzea;*
  - e. *Karta honek hartzen dituen esparruetan, eskualde mailako edo gutxiengoan hizkuntza bat erabiltzen dutenen eta hizkuntza bera edo antzekoa erabiltzen duten estatu bereko beste talde batzuen arteko harremanak mantendu eta garatzea. Baita estatuan beste hizkuntza batzuk erabiltzen dituzten beste talde batzuekiko kultura arloko harremanak finkatzea ere;*
  - f. *Eskualde mailako edo gutxiengoan hizkuntzak maila guztietan irakatsi eta ikertzeko baliabideak eskaintzea;*
  - g. *Eskualde mailako edo gutxiengoan hizkuntza baten eremuan bizirik baina hizkuntza horretan hitz egiten ez dakitenek ikasi abal izateko baliabideak jartzea, ikastea borondatezkoa bada ere;*
  - h. *Unibertsitate edo baliokideak diren tokietan eskualde mailako edo gutxiengoan hizkuntzei buruzko azterketa eta ikerketak sustatzea;*
  - i. *Karta honek biltzen dituen arloetan, bi edo zenbait estatutan modu berean edo antzekoan hitz egiten diren eskualde mailako edo gutxiengoan hizkuntzen arteko nazioarteko harreman egokiak sustatzea.*

Lehenengo apartatu honetan kartagileek aurrera eraman nahi duten politika, legedi eta ekintzak bideratuko dituzten helburu eta oinarriak zeintzuk izango diren finkatzen du. Hala nola, gutxiengoan hizkuntzak onartzea kultura aberastasunaren erakusle dela; bakoitzaren geografia-esparrua errespetatzeko betebeharra; sustatzeko benetako ekintzak egitea; etab.

2. *Eskualde mailako edo gutxiengoan hizkuntzak mantendu eta garatzea bultzatu ez eta arriskutan jartzeko asmoz, beraiek erabiltzean sortutako arrazoirik gabeko bereizkeria, baztertzeg, muga edo lehenasunei amaiera emateko konpromisoa hartu dute kartagileek, dagoeneko egin ez badute. Eskualde mailako edo gutxiengoan hizkuntzetako hiztunen eta gainerakoen arteko berdintasuna lortzeko asmoz edo hizkuntzen egoera berezia kontuan izan dadin hartutako aldeko neurri bereziak, ez dira indar handiagoko hizkuntzetako hiztunen kaltetan egindako bereizkeriatzat hartuko.*

Atal honetan, bereizkeria ezaren printzipioa ezartzen da, hau da gutxiengoan hizkuntzen aurkako bereizkeria debekatzen da, kartagileek hau betetzeko obligazioa hartzen dutelarik. Bestalde esaten da baita ere gutxiengo hizkuntzen alde ezarritako arauak ez direla indar handiagoko hizkuntzetako hiztunen kaltetan egindako bereizkeriatzat hartuko.

3. *Neurri egokien bidez, herrialdeko hizkuntza-talde guztien arteko elkar ulertzea sustatzeko konpromisoa hartu dute kartagileek eta bala, eskualde mailako edo gutxiengoan hizkuntzak errespetatu, ulertu eta onartzea herrialdean ematen den hezkuntza eta prestakuntzaren helburuen artean izango da. Bestalde, komunikabide handiek helburu beraren bila jardun dezaten saiaturiko dira kartagileak.*

Honetan zehazten da gutxiengo hizkuntzak ulertzeko, onartzeko, errespetatzeko eta sustatzeko konpromisoa hartzen dutela kartagileek eta hauek lortzea herrialde hauetako hezkuntza eta prestakuntza arloko helburuen zati bat izango direla zehazten da.

III. Ikasleen ekarpenak

5

4. *Eskualde mailako edo gutxiengoen hizkuntzekiko politika zehazteaz batera, kartagileek hizkuntza horietako hiztunek adierazitako beharrian eta gurariak kontuan izateko konpromisoa hartu dute. Beharrezkoa baldin bada, eskualde mailako edo gutxiengoen hizkuntzekin zer ikusia duten kontuez agintariei gomendioak emateko organoak sor ditzatela eskatzen zaie.*

Gutxiengo hizkuntzen hizlariei entzuteko konpromisoa hartzen da, hauek hizkuntza hauek bultzatu daitezzen iradokizunak egin ahal izateko. Honekin batera, herritarren eta agintarien arteko komunikazioa errazteko helburuarekin gomendioak emateko organoak sortzea aurreikusten delarik.

5. *Lurralderik gabeko hizkuntzei dagokienez, lehen lerroalditik langarrenera artekoetan jasotako oinarriak "mutatis mutandis" ezartzeko konpromisoa hartu dute kartagileek. Hala ere, hizkuntza horiek direla eta, karta hau gauza dadin hartu beharreko neurrien ezaugarriak eta zenbaterainokoa modu malguan zehaztuko dira, beharrian eta nahiak kontuan izanda hizkuntza horietako hiztunen ohitura eta ezaugarriak errespetatuta.*

Hemen esaten da gutxiengo hizkuntza batzuk badaudela zeinak lurralderik ez duten. Hauen kasuan, hauek ez dira desanparo egoeran utziko eta aldatu beharrezkoa aldatuz ("mutatis mutandis") aurreko paragrafoetan jasotako oinarriak aplikatuko zaizkiela ikusi dezakegu, beharrian eta nahiak kontuan izanda eta baita hiztunen ohitura eta ezaugarriak errespetatuz ere.

3. Euskadiko egoeraren azterketa

Gure lana, Justizia eta Administrazio arlorantz zuzendua dago; hori dela eta, gutunaren 9. eta 10. artikuluen inguruko azterketa egingo dugu, bi artikulua hauek jorratzen baitira bi arlo hauek.

1. Justizia Administrazioan

Lehenik eta behin gutunak esaten duena aintzat hartuko dugu. Gutuna egin zenean, kartagileek konpromiso desberdinak hartu zituzten gutxiengo hizkuntzak zigor auzibideetan, zibil arloko auzibideetan eta administrazio arloan aginpidea duten auzibideetan erabili ahal izateko, betiere hauek erabiltzeko interesa dutenei inolako zenbatekorik kobratu gabe.

Gutunean, auzibideei dagokionean, lau eskubide edo bermatu beharreko zenbait betebeharrak ezartzen direla esan dezakegu, hauek ondorengoak direlarik:

1. *Auzibidean parte hartzen dutenek hala eskatzen badute, auzibidea eskualde mailako edo gutxiengoen hizkuntzan aurrera eramatea oharrematea, eta/edo*
2. *Auzipetuak bere eskualde mailako edo gutxiengoen hizkuntzan mintzatzeko aukera izan dezan bermatzea, eta/edo*
3. *Hala eskatzen bada, auzibidearekin zer ikusia duten egintzak eskualde mailako, eta/edo*
4. *Gutxiengoen hizkuntza horietan aurrera eraman ahal izatea, beharrezkoa bada interpretatzaile eta itzultzaileez baliatuta, interesatuei gehiago ordaindu beharra ekartzen ez badiote;*

Bestalde, zibil arloko auzibideetan eta administrazio arloan aginpidea duten auzibideetan ondorengo eskubide edo betebeharrak ezartzen dira:

1. *Auzibidean parte hartzen duenetakoren batek hala eskatzen badu, auzitegiek auzibidea eskualde mailako edo gutxiengoan hizkuntzetan aurrera eraman dezatela oharrematea, eta/edo*
2. *Auzibidean parte hartzen duenetakoren batek epaimahaiaren aurrean agertu behar badu eztabaidaren batean, bere eskualde mailako edo gutxiengoan hizkuntzan hitz egin abal izatea baimentzea. Horrek ez dio gastu gehigarririk ekarriko, eta/edo*
3. *Karta eta frogak eskualde mailako edo gutxiengoan hizkuntzetan sortzea baimentzea, horretarako interpretatzaileak edo itzulpenak erabili behar badira ere;*

Beraz, laburtuz, justiziari dagokionez, gutunak hainbat eskakizun ezartzen ditu zigor eremuko prozedurentzat baita prozedura zibil eta administrazioentzat: a) alderdi batek galdetzen badu, epaiketa euskaraz egitea; b) akusatuak euskaraz egiteko aukera ahalbidetzea; c) euskarazko demanda eta frogak onartzea; e) alderdi batek galdetzen badu, prozedura agiriak euskaraz egitea (hori dena galdetzen duen alderdiari dirurik eskatu gabe); eta f) idatzi juridiko / legegile garrantzitsuenak euskaraz idatziak izatea.

Betebehar horiei erantzutearren, arduradunek zenbait konpromiso eskatzen dituzte, hauek lau direla esan dezakegularik; hala nola, legezko egintzak ez baliogabetzea hizkuntza hauetan egoteagatik, kartagileen artean beste estatuetakoko legezko egintzak ez baliogabetzea jatorrizko herrialdeko gutxiengo hizkuntza batean egoteagatik hauek, eta hizkuntza horietan hitzun ez diren interesatuen aurka erabili ahal izan daitezen oharrematea, baldin eta agiriaren edukiaren berri ematen badie agiriari balioa ematen dionak. Bestalde, estatu mailako lege nagusiak eta bereziki eskualde mailako edo gutxiengoan hizkuntzei eragiten dietenak hizkuntza hauetan jartzeko konpromisoa ere hartzen dute. Jarraian ikusi dezakegu aipatu berri duguna:

(2) Kartagileek honako konpromisoak hartu dituzte:

- *Estatu bateko legezko egintzak ez baliogabetzea eskualde mailako edo gutxiengoan hizkuntza batean idatzita egoteagatik soilik, edo*
- *Kartagileen artean estatu bateko legezko egintzak ez baliogabetzea eskualde mailako edo gutxiengoan hizkuntza batean idatzita egoteagatik soilik, eta hizkuntza horietan hitzun ez diren interesatuen aurka erabili abal izan daitezkeen oharrematea, baldin eta agiriaren edukiaren berri ematen badie agiriari balioa ematen dionak, edo*
- *Kartagileen artean estatu bateko legezko egintzak ez baliogabetzea eskualde mailako edo gutxiengoan hizkuntza batean idatzita egoteagatik soilik,*

(3) Estatu mailako lege nagusiak eta bereziki eskualde mailako edo gutxiengoan hizkuntzei eragiten dietenak erabiltzaileen eskuetan hizkuntza horietan jartzeko konpromisoa hartu dute kartagileek, testu horiek dagoeneko beste moduren batean jasotzerik ez baldin badago behintzat.

Behin txostenaren edukia aztertuta, honen inguruko laugarren jarraipen txostena aztertuko dugu, hau hirugarren txostenak aurkitu zuenarekin alderatuz. Honetarako, hirugarren txostenean esan zena ikusiaz hasiko gara.

Hirugarren txostenaren arabera, alderdi batek epaiketa euskaraz egitea galdetzea gaizki ikusia zegoen, arazoak sortu nahi dituzten pertsona batzuek bezala hartzen baitziren hauek. Txosten hau egin zenean Euskadin 35 epailek, 16 idazkarik eta beste inguruko 18 langilek euskara ongi menderatzen zuten beraien lanean erabiltzeko. Epaileen laurdenak prozedura euskaraz eramateko gaitasuna zuen eta Gipuzkoan erdiak. Hala ere, 152/2008 uztailak 29ko

III. Ikasleen ekarpenak

dekretuari esker euskararen normalizazio plan berria osoki martxan jarria izan dela esaten da Justizia arloan eta horri esker hobekuntzak nabaritzen hasiak ziren elebitasunaren aldetik.

Honen inguruan, laugarren txostenaren arabera, Justizia Administrazioari dagokionean, adituen taldeak gogoratzen du laugarren txosten honetan, hirugarren ebaluazio txostenean zenbait arazo juridiko eta praktikoa nabari zituztela 9. artikulua betetzerako orduan; zehazki, Botere Judizialaren Lege Organikoaren 231. Artikulua nabarmendu zuten arazo handienetako bat bezala. Artikulu horren arabera, edozein prozeduretan, bertan parte hartzen duten langileek Gaztelania erabili beharko dute, hizkuntza koofizialak erabiltzeko aukera ere existituz, alderdietako batek hala eskatuz gero. Hala ere, ez da argitu prozedura zibil, penal eta administratiboetan autoritate judizialak hau egiteko beharra duten.

Laugarren jarraipen txostenak diotenaren arabera, oraingoz ez da hizkuntza betekizunik eskatzen judikatura lan-postuetan. Hala ere, Euskal Herriko Gobernuaren eta Espainiako Justizia ministroaren hitzarmen baten bidez, aukera ematen zaie langile hauei zenbait ikastaroetan parte hartzeko. Gainera, Euskararen ezagutzak abantaila bezala kontsideratzen dira, langileen aukeraketa prozesuetan (oposizioetan edo barne promozioetan).

Bestalde, prozesuak euskaraz egiteko eskariaren inguruan hirugarren txostenak esaten zuen, ordura arte gutxi galdetu zutela epaiketa euskaraz egitea posible zuten eta horren arrazoi nagusia euskaraz esaten den guztia gaztelaniara itzulia izatea da, nahiz eta alderdiek ez galdetu. Gainera, esaten zen orokorrean prozedura judizial batean erabilia edo egina den dokumentazio guztia automatikoki gaztelaniazkoa dela.

Laugarren txostenaren arabera, Euskadiko Abokatu talde baten informazioa kontuan hartuz, bezeroek normalean ez dute nahi beren oinarrizko gatazka legezkoari hizkuntza arazo edo gatazkek gehitu. Hori dela eta, Euskarazko prozesuak sustatzen dituzten auzitegiak oso murrizak dira Euskadin. Arazo hauen artean, prozesua euskaraz eskatzeko epea nabarmendu daiteke. Egun askoko aurrerakuntzarekin eskatu behar da aukera hau, eta arrazoi honengatik, euskaldun askok uko egiten diote euskal prozesua erabiltzeari.

Beraz, atal honi dagokionez ikusi dezakegu prozesua euskaraz ez egiteko arrazoia aldatu egin dela: guztia gaztelaniaz esaten zela argudiatzetik, euskaraz egiteak prozesua gehiegi luzatzen duela argudiatzera igaro da.

Halaber, laugarren txostenean esaten da Aditu Talde honek datu hauek bildu zituela: Euskadiko 250 epaileetatik soilik 23 daukate beharrezko euskara maila eta soilik 22 prokuradore daude baldintza hau betetzen dutenak. Hirugarren txosteneko datuekin alderatuz esan dezakegu kopurua gutxitu egin dela, izan ere, hirugarren txostena egin zenean 35 epaile zeuden, 16 idazkari eta 18 langile.

Hau guztia esan ostean, Aditu Taldeak kontsideratzen du Gutunaren zati hau partzialki betetzen dela eta horregatik Espainiar Autoritateak honako neurri hauek sustatzera bultzatzen ditu:

- Prozedura-zibil, zigor- eta administratiboen legezko markoa argitzea; hau da, alderdietako batek aukera hau jarraituz gero, garbi uztea hala bete beharko dutela autoritate judizialek.
- Beharrezko neurriak hartzea, alderdietako bakoitzak jakin dezan autoritate judizialak behartuak egongo direla euskara erabiltzera prozesua irauten duen bitartean, alderdietako batek hala eskatuz gero.
- Beharrezko neurriak sustatzea, gutxienezko euskara maila daukaten langile judizialen proportzioa igo dadin.

Jarraipen txostenak argitu zuen bigarren paragrafoa, hau da kartagileek hartu zituzten konpromisoak jasotzen dituen (hasieran aipatu ditugunak), jada errespetatzen ari direla, beraz ebaluazio txosten honetan ez da hauen gaineko aipamenik egiten.

Eta azkenik, hirugarren paragrafoaren gainean, testu legegileak euskarara itzultzeko konpromisoa jasotzen duena, gogoratu da 2010-2013 urteen bitartean itzulpen lan sakona egin zela hainbat lege eta testu normatibo itzuli baitziren, besteak beste: Askatasun sindikaleko legea, Konpetentzia desleialaren legea... eta beste hainbat lege. Hori dela eta, irizpide hori guztiz bete dela kontsideratzen da.

2. Administrazioako agintariak eta zerbitzu publikoak

1.1. Administrazioako agintariak eta zerbitzu publikoak

Justizia administrazioaren gainean egin berri dugun azterketa honen ideia jarraituz, Administrazioako agintari eta zerbitzu publiko langileen buruko analisia burutuko dugu orain, gutuneko 10. artikulua eta egin zen hirugarrengo ebaluazio txostena kontuan hartuz.

Artikulu hau lau puntu desberdinetan banatzen da, lehenengo hiru puntuen edukia berdina delarik hein handi batean. Hauen arteko diferentzia, eduki hau bete beharko duten organismo desberdinak dira. Printzipioz, ondorengo eskubide eta betebeharrak betetzeko konpromisoa hartu zuten organismo desberdin hauek:

a) euskaraz dakiten langileak egotea administrazioan; b) administrazioako dokumentu arruntak euskaraz eskuragarri izatea; c) autoritate administratiboak euskaraz idazteko aukera ukatea; d) autonomiako administrazioetan euskara erabiltzeko aukera ematea biztanleei; e) zerbitzuak ematerakoan euskara ere erabilia izatea; f) administrazioan lanean diren formakuntza linguistikoa bultzatzea; eta g) Administrazioan lanean direnek beraien hizkuntza hitz egiten den lekuan lan egitea. Baldintza horiek, ondorengo organismoek bete beharko dituzte: Estatu, Eskualde eta Herri mailako organismoek.

Lehenik, Estatu mailako Administrazioarekin hasiko gara.

Hirugarren ebaluazio txostenak, Estatu Administrazioak eduki hau partzialki bete zuela kontsideratu zuen. Bertan lan egiten zuten langileak eta beraiek sortutako dokumentuak ez baitziren beharrezkoa zen kopurura iritsi, kopuru oso eskasak izanik eta horregatik, Espainiako autoritateak bultzatu zituen beharrezkoak ziren neurriak hartzera Administrazioako langileen euskararen erabilera handitu zedin.

III. Ikasleen ekarpenak

Hala ere, laugarren jarraipen txostenean ez da honi buruzko informaziorik ematen.

Ikerketa bisita batzuei esker, Europako adituen taldea oharkabetu zen Administrazioari langileek ez zutelako euskaraz erantzuten eta emandako dokumentu gehiegi gazteleraz soilik idatziak zeudela. Aldiz, webguneek jasandako eboluzioa goraiatu zuten.

Esandakoa kontutan hartuz gero, nabariko da ez dela hobekuntzarik ikusi, ezta hobetzeko intentziorik ere; beraz, paragrafo hau oraindik partzialki betetzen dela ziurtatzen du adituen taldeak.

Hori dela eta, euskara hitz egiten duten langileen proportzioa handitu behar dela eta hau lortzeko prestaketa kurtsu gehiago ezarri behar dituztela uste du aditu talde honek.

Jarraian, eskualde mailako organismoen egoeraren analisia egingo dugu. Hirugarren ebaluazio txostenak eduki hau partzialki bete zela ziurtatu zuen, arazoak ikusi zituelako Ertzaintzan eta Osakidetzan batez ere, bertako euskararen erabilpena ez baitzen beti egingarria.

Hau konpontzeko eta euskararen erabilera normalizatzeko erregelamendu bat sortu zela ospatzen du adituen taldeak eta modu berean pozez adierazten du hau betetzen ari direla Ertzaintza eta Osakidetzak. Hauetan lanpostuak eskuratzeko, euskara maila zehatza beharko da.

Euskarazko eskaeren inguruan, gogoratu behar da hirugarren ebaluazio txostenak partzialki bete bezala kalifikatu zuela puntu hau. Laugarren jarraipen txostenaren arabera, aldaketa nabaria egon da Administrazioari zerbitzu publikoen %80ak onartzen dituztela argitzen baita. Gainera, "Elebide" zerbitzua goraiatzen da, urtero egiten duten kanpaina azpimarratuz. Hori dela eta, apartatu hau guztiz betetzen dela kontsideratzen da.

Azkenik, Herri mailako organismoen egoera aztertuko dugu. Hirugarren ebaluazio txostenak, betebeharrak partzialki bete zela kontsideratu zuen, beharrezko euskara maila zuten langileen kopurua murriztu zela kontsideratze baitzuten, modu honetan, zerbitzu publikoetako langileak euskara menperatzeko beharra bultzatuz.

Laugarren jarraipen txostenaren arabera, autoritate lokalek, langileak hautatzerako orduan baldintza hau bete beharko dutela bermatzen dute (toki bakoitzeko baldintza soziolinguistikoak kontutan hartuta noski). Eskualde mailan ere, hizkuntza betekizun hau geroz eta gehiago eskatzen ari direla ziurtatzen du.

Hori dela eta, adituen talde honek kontsideratzen du, orain bai betetzen dela gutunaren puntu hau.

Amaitzeko, azkeneko puntu bat existitzen da 10. artikuluan honetan, zeina aurreko hiru puntuei lotuta dago. Honen arabera, organismo hauek ondorengo neurriak ziurtatu beharko dituzte:

a) Itzulpen aukera eskaintzea hala eskatzen den kasuetan b) Interpretazio aukera eskaintzea hala eskatzen denean b) Euskarazko kurtsuak eskaintzea beharrezkoa luketen langileei.

Itzulpenen kasuan, Eskualde eta udalerritan mailan betebeharrak hauek jada beteak zeuden hirugarren ebaluazio txostenaren arabera, baina estatu mailan aldiz partzialki beteak.

Laugarren jarraipen txostenaren arabera, itzulpen maila Euskal Herrian, areagotu egin da, entitate publiko eta Estatuko administrazioen hainbat web orrialdeen itzulpenak handituz. Eskaintako informazioak oso garbi ziurtatzen du oraintxe esandakoa, web-orrien portzentajeak bistaratuz eta egindako ahaleginak garbi utziz.

Hau guztia kontuan hartuz, adituen taldeak, betebeharrak hau guztiz bete dela ziurtatzen du.

Euskara ikasi edo hobetzeko kurtsoei dagokienez, hirugarren ebaluazio txostenean bi emaitza desberdin eman ziren: Alde batetik eskualdeko autoritateen kasua (hau guztiz bete zen) eta bestetik autoritate lokal eta estatalen kasua (partzialki beteak).

Euskadiko Administrazio Publikoaren Institutuak, administrazio lokaleko langileentzat zuzenduriko kurtsoak ezarri dituzte. 2009/2010ean 4,056 pertsonak hartu zuten parte kurtso horretan eta 2011/2012an aldiz 3,070 pertsonak.

Estatu mailari dagokionez, laugarren jarraipen txostenaren arabera, eskaintako kurtsoen zenbatekoa eta hauen maila lehengo zikloarekin alderatuta mantendu egin dira, zenbait kasutan hobetzerara iritsiz. Hala ere, aditu talde honek pentsatzen du ez dela nahikoa gutunaren zati hau guztiz betetzeko.

Horregatik, txosten honetan ezartzen da, eskualde eta herrialde mailan betebeharrak hauek guztiz betetzen direla eta estatu mailan berriz, partzialki betetzen direla. Hori dela eta, Espainiako autoritateak bultzatzen ditu beren neurriak sendotzeko eta kurtsoen egitura berrikusteko, Euskadin kokatzen diren estatu mailako langileen proportzio egoki batek, beharrezko euskara maila egokia izan dezaten.

4. NAFARROAKO EGOERAREN AZTERKETA

Nafarroaren egoera modu laburrean azalduko dugu, Euskadiren egoerarekin alderatzeko moduan bederik.

1. Justizia Administrazioan

1.2. Justizia Administrazioa

Egoera berdina aurkitzen dugu hasieran (zenbait arazo juridiko eta praktikoa nabari zituztela 9. artikulua betetzeko orduan). Hala ere, gorai patzen da itzulpen eta interpretazio zerbitzua kontratatatu dutela eta euskal hiztunen kopurua handitu dela.

Haatik, adituen taldeak argitzen du oraindik ez dela apartatu hau guztiz betetzen, euskal hiztunen ehuneko oraindik eskasa baita. Bultzatzen dituzten neurriak, Euskadiko berdinak dira, neurri bat gehituz: ikastaroen hobetzea eta hauen kopurua handitzea.

- Bigarren paragrafoa: Hemen ere arazo barik.
- Hirugarren paragrafoa: Jada hirugarren ebaluazio txostenak, baldintza hau bete kontsideratzen zuten, eta honen egoerak berdin jarraitzen du (beste hainbat testu normatibo itzuli dira).

2. Administrazioako agintariak eta zerbitzu publikoak

Honetan ere, egoera ez da asko hobetu orokorrean. Apartatu askotan aditu taldearen balorazioa mantendu egin da hirugarren ebaluazio txostenarekiko, ezarritako neurriak ez baitira nahikoak izan egoera hobetzeko (kasu batzuetan ez dira neurririk ezarri, laugarren jarraipen txostenean ez baita hauei buruzko informaziorik jarri).

Egia da zenbait kasutan egoera hobetu dela, euskal hiztun langileen kopuruak handitu egin baitira, baina ez behar bezain beste.

Horrenbestez, aditu taldeak, ekimenez bultzatzen ditu Autoritate eta erakunde publiko desberdinak beharrezkoak diren neurri guztiak erabiltzera egoera hobetu dadin.

Web-iturriak

https://eu.wikipedia.org/wiki/Europako_hizkuntzak#Hizkuntzak_eta_Europar_batasuna
https://es.wikipedia.org/wiki/Carta_Europea_de las_Lenguas_Minoritarias_o_Regionales
<https://www.coe.int/web/european-charter-regional-or-minority-languages>
https://www.coe.int/t/dg4/education/minlang/Brochure/Brochure_baq.pdf
<https://rm.coe.int/16806f0658>
<http://www.ehu.eus/ojs/index.php/Zuzenbide/article/view/13987>
https://www.ehu.eus/ehusfera/garalex/files/2012/12/2012ko-Hizkuntza-Gutxituen-Europako-Gutunaren-Txostena_Txomin-Elizondo.pdf
<https://addi.ehu.es/bitstream/handle/10810/17923/Manex%20Elortza%20Larrea.pdf?sequence=1&isAllowed=y>